

тому разі, якщо висновок заснований на невеликій кількості ознак, або коли ознаки невірно оцінені.

Ми зазвичай впізнаємо незмінений почерк наших знайомих завдяки нашій уяві про його звичайний вигляд у всій сукупності його особливостей, але труднощі порівняння паралельних даних почерку полягають в тому, що ми можемо мати справу або з наслідуванням, або з більш-менш вдалою зміною почерку. Таким чином, не можна однозначно, безпомилково дати висновок, якщо ми познайомились з рукописом лиш поверхнево.

Отже, при дослідженні почерку необхідно враховувати будь-який вплив на нього, бо саме такий вплив може відбитися на почерку, і зумовлені цим зміни досліджуваного рукопису можуть негативно вплинути на здійснення висновку.

Список використаної літератури: 1. Криміналістика: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти / В. М. Глібко [та ін.]; ред. В. Ю. Шепітько; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Видавничий дім "ІнЮре", 2004. 728 с. 2. Ланцман Р.М. Кибернетика и криминалистическая экспертиза почерка. М.: Наука, 1968. 62 с. 3. Техника исследования документов: пер. с нем. изд. «Der technisch nachweis von schriftfälschungen»: учебник / пер. А. С. Осборна; обработ. С. М. Потаповым. М.: ГИСЗ, 1932. 197 с. 4. Лапта С. П. Проблеми виявлення та усунення помилок при провадженні судових експертиз та використанні їх результатів на досудовому слідстві. Экспертное обеспечение правосудия: проблемы теории и практики: материалы международ. науч.-практ. конф. (АР Крым, 7–8 сент. 2006 г.). Симферополь: ДиАйПи, 2006. С. 39–43.

«Одержано: 20.10.2020»

УДК 343.98

Світлана Олександрівна КНИЖЕНКО,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри криміналістики, судової експертології та домедичної підготовки факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1944-4256>

РОЗДУМИ НАД ОБ'ЄКТОМ, ПРЕДМЕТОМ ТА СИСТЕМОЮ КРИМІНАЛІСТИКИ

Предметом будь-якої науки є визначена група об'єктивних закономірностей дійсності, що відображаються даною наукою й утворюють сферу пізнання саме цієї галузі знань. Традиційно сферу криміналістики визначають двоєдиним об'єктом – злочинною діяльністю та діяльністю з виявлення, розслідування, попередження кримінальних правопорушень. Відповідно до такої структури об'єкта криміналістики предмет її дослідження розглядають як систему взаємопов'язаних закономірностей таких рівнів: 1) закономірності самої злочинної діяльності; 2) закономірності її

відображення в навколишньому середовищі; 3) закономірності пошуково-пізнавальної діяльності в процесі розслідування кримінальних правопорушень.

Сучасний стан розвитку криміналістики вирізняється активним дослідженням її предмета та об'єкта. Різноманітні, а часом суперечливі уявлення про об'єкт криміналістики зумовлюють палітру поглядів з цього питання.

Аналіз юридичної літератури дозволяє нам звести думки науковців щодо досліджуваного питання у такі групи:

1. Перша група дослідників обмежується традиційним розумінням об'єкта та предмета криміналістики, про який ми вже зазначили вище.

2. Друга група науковців пропонує не обмежувати сферу криміналістичних досліджень досудовим розслідуванням й поширити її на стадію судового розгляду [1; 2].

3. З метою відповідності принципам змагального процесу третя група авторів пропонує в предмет криміналістики включити закономірності, що пов'язані з захисною діяльністю професійних адвокатів та прокурорів щодо підтримання державного обвинувачення у суді. У зв'язку з цим пропонується виділяти дві підсистеми у криміналістиці – криміналістику обвинувачення і криміналістику захисту (або «криміналістичну адвокатологію») [3; 4].

Зауважимо, що позиція про потребу розширення предмета криміналістики має спірний характер. Так, на думку М.П. Яблокова одночасне напрацювання криміналістикою прийомів і методів для адвокатів є невиправданим, оскільки вчений вважає, що вони можуть ускладнити розслідування або ж навіть слугувати засобом протидії. Тому про «криміналістичну адвокатологію» М.П. Яблоков пропонує вести мову, не в контексті самостійного розділу криміналістики, а як складової криміналістичної тактики, напрацювання якої вже частково можна використовувати адвокату [5, с. 12].

На наш погляд, адвокатська діяльність може бути складовою криміналістики, оскільки вона здійснюється на принципах верховенства права та законності. Окрім того, в обов'язки захисника входить використання засобів захисту, які передбачені Кримінальним процесуальним Кодексом України та іншими законами України, з метою забезпечення дотримання прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого та з'ясування обставин, які спростовують підозру чи обвинувачення, пом'якшують чи виключають кримінальну відповідальність підозрюваного, обвинуваченого. Тож адвокат, по суті, є тією особою, що фактично допомагає встановлювати обставини, які підлягають з'ясуванню.

4. Нарешті четверта група дослідників пропонує визначати криміналістику як науку про правозастосовну діяльність. Автори висловлюють думку про адаптацію традиційних криміналістичних рекомендацій, розроблених для кримінального судочинства, до інших видів процесуальної діяльності (в галузі адміністративного, цивільного, господарського судочинства). Прихильники такої позиції вказують на те, що процес розробки

відповідного технічного, тактичного, організаційного потенціалу в рамках інших наук є досить витратним. У зв'язку з цим пропонується оптимальним розширити предмет криміналістики і включити до нього забезпечення криміналістичними рекомендаціями будь-якої правозастосовчої діяльності.

З врахуванням рівня розвитку криміналістики та діапазону використання її здобутків ми поділяємо позицію тих науковців, які вважають, що криміналістика з вузько спеціальної галузі знання, що обслуговує діяльність з розкриття та розслідування кримінальних правопорушень перетворилася на науку методологічного рівня, яка досліджує правозастосовну діяльність в її загальному масштабі [6, с. 8].

Враховуючи викладене, ми погоджуємося з А.В. Іщенком, який визначив криміналістику як систему знань про закономірності утворення (формування, виникнення), виявлення (встановлення), фіксації, вилучення, дослідження, оцінки та використання будь-якої інформації, придатної для перевірки чи встановлення будь-яких фактів, подій, явищ, а також про розробку прийомів, способів, методів, методик, технологій, інструментів, матеріалів, приладів та їх комплексів і інших засобів оптимізації роботи з такою інформацією [7, с. 10].

Еволюція уявлень про об'єкт та предмет науки безумовно відображається у її системі, як вірно відмітив В.А. Журавель [8, с. 139]. Поглиблення розуміння предмета криміналістики, розширення й уточнення змісту криміналістичної науки обумовлюють проблему систематизації її наукових положень. Така систематизація важлива в різних аспектах: теоретичному, дидактичному і практичному.

На сьогодні система криміналістики не є досконалою, а тому пошуки її оптимальної системи з врахуванням сучасного розуміння її об'єкта та предмета тривають. Відзначимо, що у більшості випадків пропозиції щодо вдосконалення системи криміналістики обґрунтовуються без посилання на об'єкт і предмет науки. Внаслідок цього ряд питань періодично переміщується з одного розділу в інший, а деякі проблеми не отримують належного розвитку.

Ми пропонуємо систему криміналістики будувати не тільки в залежності від характеру інформаційно-пізнавального комплексу методів і засобів розслідування кримінальних правопорушень, а також і в залежності від характеру досліджуваних об'єктів криміналістики.

Список використаної літератури: 1. Когутіч І.І. Використання знань та засобів криміналістичної тактики і методики під час розгляду кримінальних справ у суді: монографія. Львів : Тріада плюс, 2009. 448 с. 2. Кореневский Ю. В. Криминалистика для судебного следствия. М. : Центр ЮрИнфоР, 2002. 197 с. 3. Баев О.Я. Тактика уголовного преследования и профессиональной защиты от него: науч.-практ. пособие. М. : Экзамен, 2003. 432 с. 4. Рубис А.С. Криминалистическое обеспечение деятельности прокурора в сфере борьбы с преступностью: монографія. Минск : БГУ, 2005. 271 с. 5. Яблоков Н.П. Системные исследования в криминалистике. Общие вопросы. *Проблемы системных исследований в криминалистике и судебной экспертизе* : матер.

международ. наук.-практ. конф., 4-5 декабря 2006 г., М., МГУ им М.В. Ломоносова : сб. тезисов. М. : МАКС Пресс, 2006. С. 7-13. 6. Ищенко Е.П. О месте криминалистики в системе уголовно-правовых наук. *Криміналістика ХХІ століття* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 25–26 листоп. 2010 р. Х. : Право, 2010. С. 7-10. 7. Ищенко А.В. Проблемы заглавной теории криминалистики. *Криміналістика ХХІ століття* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 25–26 листоп. 2010 р. Х. : Право, 2010. С. 9-13. 8. Журавель В.А. Система криминалистики: традиційні підходи та новаторські пропозиції. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2017. № 2. С. 130-144.

«Одержано: 27.10.2020»

УДК 343.144(477)

Тетяна Олександрівна КОВАЛЬОВА,

курсант 3 курсу факультету №2 Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Віталій Володимирович Романюк,

доцент кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету №1 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ЗНАЧЕННЯ ДОПИТУ СВІДКА ЯК ДЖЕРЕЛА ДОКАЗУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Однією з головних цілей кримінального провадження є захист суспільства та держави від кримінальних правопорушень шляхом притягнення до відповідальності кожного, хто винен у його вчиненні. Всі заходи та дії визначені у Кримінальному процесуальному кодексі України та здійснювані слідчим, дізнавачем, прокурором та суддею щодо сторін кримінального провадження є невід’ємними та такими, що забезпечують функціонування законодавства.

Однією з особливо важливих та складних за своїм змістом дій є допит, який визначається як слідча (розшукова) дія, що проводиться уповноваженою особою у встановленому законом порядку і направлена на отримання в усній або письмовій формі від свідка, потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого, експерта відомостей щодо відомих їм обставин у кримінальному провадженні, що мають значення для цього кримінального провадження [1].

Найпоширенішим доказом, на який посиляється суддя у своєму рішенні є показання учасників, що фактично є результатом їх допиту. Кожен із представників сторін кримінального провадження має свої права та обов’язки для участі у тому числі у такій слідчій (розшуковій) дії допит. Порядок та способи збирання показань не мають порушувати такі конституційні права осіб як: право на свободу, право на таємницю, на недоторканість та інші. Недотримання певних процесуальних правил щодо проведення допиту